

Етика спілкування педагога з учнями

Зелінська С.О.

Україна, м. Суми, Коледж Сумського національного аграрного університету

В статті кратко изложены основные принципы и правила общения преподавателя со студентом в условиях учебного процесса и вне его.

У будь-якому навчальному закладі все починається з педагога. І хоча результати навчання та виховання учнів залежить від трьох чинників: хто навчає, кого навчають, як навчають, - важко сказати, що найважливіше. Безумовно, величезною у справі виховання є роль педагога, його особистості.

За багатовікову історію людина нагромадила величезний досвід. Суспільство зацікавлене в тому, щоб відібрати з нього найцінніше, необхідне для засвоєння молодим поколінням, щоб через засоби масової інформації, а головним чином через навчальний заклад і вчителя, трансформувати його в свідомості молоді. Призначення вчителя – бути ланкою у передачі суспільного досвіду, сприяти соціальному прогресові. Під час навчання педагог передає пізнавальний досвід, допомагаючи дітям опанувати знання.

Передаючи своїм вихованцям суспільний досвід, викладач виховує в них насамперед особистості. Тому що лише особистість здатна ефективно функціонувати в усіх галузях суспільного буття.

Марія Монтессорі ще в першій половині ХХ століття пропагувала нову педагогіку, завдання якої було “пробудити в душі дитини Людину, що дремає в ній”. На думку педагога, дитина – це тіло, що росте, і душа, що розвивається: обидві ці форми беруть початок з одного вічного джерела – із життя, через навчальний заклад та учителя особисто.

Звісно, вчитель є прикладом, на якому виростає молодь. Головна вимога до нього – професіоналізм. Його основна задача – навчати і наставляти – не змінювалося з плином часу, та функції педагога ускладнювалися з кожною хвилиною.

Традиційно на перше місце висувалася навчальна (дидактична) функція вчителя. Та чи можливе повноцінне навчання і виховання без особливої педагогічної етики і моралі, адже педагог готує своїх вихованців до потреб певного моменту, до конкретних запитів суспільства, він залишається носієм і провідником культури, несе в собі позачасовий чинник, беручи участь у формуванні особистості як синтезу усіх багатств людської культури.

Спираючись на вищезазначене, слід згадати мудрість Сократа: “Нічого не можна навчитися в людини, яка вам не подобається”. Тому педагогові необхідно боротися за

те, щоб сподобатися своїм учням в усьому: у зовнішньому вигляді, у знаннях, в поведінці, в умінні й у праві бути саме їхнім Учителем.

На перший план такого важкого процесу висувається етика спілкування вчителя з учнями. А саме його вміння знайти з ними спільну мову у будь-якій ситуації, вислухати, зрозуміти, а головне допомогти порадою чи ділом.

Що ж покладено в основу педагогічної етики спілкування?

По-перше, потрібно співчувати дитині, а це означає поділяти її радість чи сум, захоплюватися її успіхами, жаліти у невдачах. З поняттям “співчуття” тісно пов’язане поняття “милосердя”, що може бути визначене як діяльне прагнення допомогти кожному, хто має в тому потребу.

По-друге, дитину потрібно любити. Любов педагога до дітей – одна з головних передумов досягнення належної результативності виховання через те, що має величезну силу позитивного впливу. Якщо ж педагог не любить дітей, він не зможе захопити їх своїми інтересами, прагненнями, зрозуміти їхню душу.

Що ж до правил спілкування педагога з учнями, то їх перелік на сьогодні такий: єдність слова і діла, вимогливість до себе і інших, зібраність у справах, вчинках, словах, чесність, обов’язок, педагогічна і громадська відповідальність, увага, чуйність, терпіння, наполегливість, самоаналіз ефективності педагогічного впливу, самокритичність, вміння виправляти власні помилки, педагогічний оптимізм, відвага в педагогічній творчості, мудра влада над вихованцями.

До всього вищезазначеного можна додати ще декілька показників, які відіграють у спілкуванні педагога з вихованцями найбільшу роль.

По-перше, чемність – форма взаємовідносин між людьми, яка включає в себе такі людські прояви, як уважність, готовність стати в пригоді кожному, хто цього потребує. У житті можуть зустрічатися ситуації, коли педагог змушений мати справу з людиною, котра з різних причин не заслуговує на повагу. Але це не дає йому права принижувати її. Треба за всіх обставин залишатися чемним.

Складовими чемності є коректність, люб’язність, делікатність та тактовність.

Коректність – це здебільшого офіційна, суха чемність, уміння “тримати себе в руках” у будь-яких ситуаціях, навіть конфліктних. Проявляти коректність – це означає зберігати свою гідність і свого партнера зі спілкування.

Люб’язність – чемність, у якій виразно проявляється прагнення бути приємним і корисним іншим.

Делікатність – чемність, що виявляється педагогом особливо м’яко, чутливо стосовно невірноважених, вразливих, егоїстичних, навіть злих дітей. Часто це діти з

проблемних або неповних сімей., де панують жорстокі взаємини, відсутній емоційно-позитивний мікроклімат.

Тактовність – почуття міри, якої слід дотримуватися у стосунках з іншими людьми. Для її належного прояву педагогові необхідно уміти відчувати ту межу, за якою в дитини, колеги чи в когось із батьків може виникнути образа, не робити зауважень у присутності інших людей, не ставити запитань, які можуть викликати біль у співрозмовника або поставити його в незручне становище.

Величезне значення у спілкуванні має скромність – уміння зіставляти власну самооцінку з думкою інших, не переоцінювати себе, свою значимість.

Всі ці гуманістичні норми мораль є критеріальними показниками етики спілкування вихователя, педагога з дітьми (звичайно, за умови засвоєння їх на належному рівні).

Та слід мати на увазі, що всі вищезазначені принципи потрібно використовувати доцільно, і лише в необхідній мірі. Інакше, приємні відчуття від спілкування можуть зруйнувати штучність, недовіра, завелика театральність, а навчання стане для учня мукою, непотрібним емоційно непривабливим заняттям.

Особливу увагу на всі вищезазначені особливості спілкування слід звертати у вищих навчальних закладах 1-2 рівнів акредитації, адже сюди приходять діти здебільшого після дев'ятого класу. І саме для них адаптаційний період є найдовшим і найтяжчим. Саме тут увага педагога і його вміння спілкуватися є найважливішим фактором, який дозволить студентові почувати себе у навчальному закладі комфортно і впевнено.

Перелік посилань

1. Бех І. *Особистісно зорієнтоване виховання*. – К.: ІЗІН, 1998.
2. Бех І. *Наукові засади створення особистісно орієнтованих виховних технологій // Початкова школа*. – 1997. - № 9.
3. Вогник О. *Сім правил молодого вчителя//Шкільний світ*. – 2004. - № 48.
4. Зязюн І. *Сучасна освіта в контексті гуманістичної філософії// Діалог культур: Україна в новому контексті: філософія освіти*. - Львів, 1999.
5. Китичок В. *Етика спілкування вчителя з учнями//відкритий урок*. - 2006. - № 1.
6. Литвинюк К. *Педагогічне стимулювання професійного зростання вчителів із низьким рівнем самооцінки // Рідна школа*. – 2004. - №11.
7. Луценко В. *Учитель ХХІ ст. Двадцять років поспіль // Шкільний світ*. – 2004. - №48.